

BERT WAGENDORP
COLUMN

In Amsterdam Zou je van de moraalpolitie nog wel met een gerust hart Paustovski mogen lezen?

Wim Hartog (81) heeft slecht geslapen, want hij is bezorgd over zijn dochter Eva, voormalig hoofdredacteur van *The Moscow Times* en tegenwoordig correspondent voor *De Groene Amsterdammer* en *Politico Europe* in Rusland. Het is vrijdag. Eva heeft een dag eerder, net als vele andere journalisten, besloten Rusland te verlaten, maar reageert niet op de bezorgde appjes van haar vader. 'Misschien mag ze op het vliegveld haar mobiel niet gebruiken', zegt Hartog hoopvol.

Hartog is voormalig conferentietolk, maar geniet vooral bekendheid als ontdekker en vertaler van de Russische schrijver Konstantin Paustovski. Tussen 1967 en 1984 vertaalde hij Paustovski's memoires, *Verhaal van een leven*, dat in zes delen verscheen in de Privé-domein-reeks van De Arbeiderspers. Het werk wordt nu in twee delen uitgegeven bij uitgeverij Van Oorschot.

In 2016 verscheen *Goudzand*, door Hartog geselecteerde en niet eerder gepubliceerde verhalen, dagboeken en brieven uit de nalatenschap van Paustovski. Voor dat boek werkte Hartog samen met zijn echtgenote Oxana Hartog-Skorobogatov, professioneel vertaler en beeldend kunstenaar. Zij is geboren in Donetsk, in het oosten van Oekraïne, maar verliet begin jaren tachtig de Sovjet-Unie, op zoek naar vrijheid.

Een 'drang naar omzwervingen' bepaalde het leven van Paustovski en daarom ben ik vanmiddag ook bij Wim Hartog in Amsterdam. Want Paustovski's levenslange omzwervingen brachten de journalist en schrijver ook naar Oekraïne. Al heel jong zelfs: hij verhuisde met zijn ouders op 6-jarige leeftijd, in 1898, van Moskou naar Kyiv.

Maar Paustovski geldt als een Russische kunstenaar en die staan er momenteel slecht op. In Haarlem schrapten ze het afgelopen weekend een Tsjaikovski- en Stravinsky-festival, omdat 'het niet goed voelde'. Zou je van de moraalpolitie nog wel met een gerust hart Paustovski mogen lezen?

Paustovski bracht grote delen van zijn jeugd door in Kyiv. *Verhaal van een leven* begint met de dood van zijn vader, 'op ons landgoed Gorodisjtsje bij Belaj Tserkov', ten zuiden van de Oekraïense hoofdstad. Wim Hartog: 'Paustovski was van moederskant Pools, en via zijn vader was hij voor een kwart Kozak' - het hart van het Kozakken-territorium ligt in Midden-Oekraïne. De Kozakken staan al eeuwen bekend als harde werkers én als harde vechters. Oekraïne is een mengelmoes van nationaliteiten en volkeren. Hetzelfde geldt trouwens voor Rus-

land, zegt Hartog: 'Dé Rus bestaat niet.' Toen Paustovski nog een jonge trambestuurder was in Moskou, wemelde het in die stad al van de verschillende nationaliteiten.

Paustovski, die tijdens de Eerste Wereldoorlog in het zuiden rondreisde als hospitaalsoldaat en later getuige was van de gevechten tussen het Witte en Rode leger en Oekraïense nationalistengroepen, was een felle advocaat tegen de oorlog. Voortdurend getuigde hij van zijn weerzin. Hij schreef: 'Oorlog betekent eindeloze legerkonvoien en tienduizenden vluchtelingen, die van de honger en aan cholera overlijden. Alle wegen zien eruit als begraafplaatsen. Overal wordt vermoord, geplunderd en brandgesticht.'

Hij is in Kyiv als in die stad wordt gevochten tussen het Rode Leger en de troepen van de volksrepubliek Oekraïne. De geschiedenis van Oekraïne is dan al veelbewogen en bloeddoorlopen, en dan moet de Tweede Wereldoorlog nog komen. 'Alles wat jong en goed in je is, sterft af', schrijft hij aan zijn neef die naar de oorlog wil.

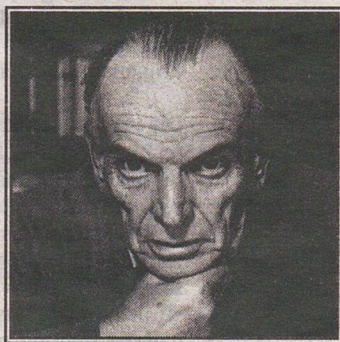
'Nooit eerder heeft Rusland zo'n godverlaten, gietijzeren tijd gekend', schrijft hij in zijn dagboek in 1920. 'Zelfs de aarde leek zwart te zijn geworden van al het aangekorste vergoten bloed. De grijns op de bek van de eeuwige bruant.'

Hartog leest een journalistiek verslag voor uit *Goudzand*, van Paustovski's reis van Odessa naar Sebastopol, op de Krim, van 23 februari 1922 - bijna op de dag af een eeuw voor de invasie van 24 februari. 'En alleen op de Istoritsjeski-boulevard, uitgestorven en eindeloos verlaten, wanneer daar's avonds aan de Korabeljnaja-kant de verlichting aangaat en de heldere baaien in het nauwelijks zichtbare waas van de zonsondergang insluimeren, was van de vroege Krimse lente, vergeet je heel even de stervende, uitgemergelde, zwaar zwijgende stad die in een ring des doods ligt.'

Oxana Hartog komt thuis. Ze heeft goed nieuws van dochter Eva: die is veilig in Turkije aangekomen. Dat moet gevierd worden. Er komt Ajvar op tafel en andere lekkernijen uit de Kolchis-streek, de kuststrook langs de Zwarte Zee.

Konstantin Paustovski overleed op 14 juli 1968. In een la van het bureau van de schrijver werd een notitie gevonden, een soort literair testament. Er stond: 'Wij hebben gewoond op deze aarde, geef haar niet uit handen aan verwoesters, laag volk en leeghoofden.'

b.wagendorp@volkskrant.nl

Konstantin Paustovski
Foto Imageselect

